

Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerinin Belirlenmesi

Determination of Reflective Thinking Tendencies of Prospective Special Education Teachers

Sayfa | 531

Havva Aysun KARABULUT , Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, havvakarabulut@ibu.edu.tr

Tuğba SİVRİKAYA , Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, tugba.sivrikaya@gmail.com

Geliş tarihi - Received: 15 Mart 2023
Kabul tarihi - Accepted: 21 Haziran 2023
Yayın tarihi - Published: 28 Haziran 2023

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 531-550.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 531-550.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Öz. Bu araştırmada, özel eğitim öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya, Bolu ilinde Özel Eğitim Öğretmenliğinde okuyan 118 öğrenci katılmıştır. Araştırma betimleyici tipte olup genel tarama modellerinden tekil tarama modeliyle desenlenmiştir. Veriler, katılımcılara Yansıtıcı Düşünme Eğilimi Ölçeği (YANDE) ile Demografik Bilgi Formunun dijital olarak gönderilmesiyle toplanmıştır. Verilerin analizinde parametrik olmayan testler kullanılmıştır. Araştırma sonucunda özel eğitim öğretmen adaylarının “Öngörülü ve İçten Olma” boyutunda yansıtıcı düşünme eğilimleri yüksek düzeyde bulunurken; Sürekli ve Amaçlı Düşünme, Öğretim Sorumluluğu ve Bilimsellik ve Araştırmacı boyutlarında yansıtıcı düşünme eğilimleri orta düzeyde bulunmuştur. Katılımcıların Açık Fikirlilik, Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim ve Mesleğe Bakış boyutları ile ölçeğin genelinde gözlenen yansıtıcı düşünme eğilimleri ise düşük düzeyde bulunmuştur. Katılımcıların cinsiyetine göre “Sürekli ve Amaçlı Düşünme” ve “Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim” faktörleri ile ölçeğin genelinden aldıkları puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur. Öte yandan katılımcıların yaşı ile “Açık Fikirlilik” ve “Mesleğe Bakış” faktörlerinde anlamlı fark bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yansıtıcı Düşünme Eğilimi, Öğretmen Adayı, Özel Eğitim Öğretmen Adayı.

Abstract. This study aims to reveal the reflective thinking tendencies of prospective special education teachers. A total of 118 students studying Special Education Teaching in Bolu province participated in the study. The research is descriptive and was designed with the single survey model, one of the general survey models. Data were collected by sending the Reflective Thinking Tendency Scale (RTSS) and Demographic Information Form digitally to the participants. In data analysis, non-parametric tests was used. As a conclusion, while the reflective thinking tendencies of the prospective special education teachers were high in the "Foresighted and Sincere" factor. Their reflective thinking tendencies were medium at "Continuous and Intentional Thinking", "Teaching Responsibility and Science " and "Researcher" factors. On the other hand their reflective thinking tendencies observed in the factors of "Open Minded", "Interrogative and Effective Teaching" and "Looking Professional" and the overall scale were low. Significant difference was observed in the participants' scores in the factors of "Continuous and Intentional Thinking", " Interrogative and Effective Teaching" and in the overall scale according to gender. At the same time significant difference was observed in the participants' scores in the dimensions of "Open Minded" and "Looking Professional" according to age.

Keywords: Reflective Thinking Tendency, Prospective Teacher, Prospective Special Education Teacher.

Extended Abstract

Introduction. When the learning-teaching approaches in education systems are examined, it is seen that cognition is at the forefront. However, individuals need to think to be conscious of their cognitive processes and learning competencies and inadequacies. One of the types of thinking in this direction is reflective thinking (Genç, 2014). Reflective thinking was defined by John Dewey as the creation of a knowledge structure which helps any credence or knowledge and the acquirement of its expected results through active, determined and careful thinking (Semerci, 2007). Reflective thinking or questioning is an essential skill for both teachers and students (Rodgers, 2002). Reflective thinking is an indispensable and natural component of teacher training in special education and it is expected to improve the reflective thinking tendency of pre-service special education teachers. In this study, it is aimed to determine the reflective thinking tendencies of pre-service special education teachers.

Method. This study was designed with a single survey model. The population of this research consists of prospective special education teachers studying Special Education Teaching in Bolu province and the sample consists of 118 prospective special education teachers reached by stratified sampling technique. Demographic Information Form and Reflective Thinking Tendency Scale were used to collect the data. Google Forms application was used to collect the data, and the Demographic Information Form and Reflective Thinking Tendency Scale, which were organized on the online survey form, were delivered to the participants through mobile sharing groups and asked to fill out. To decide on the tests to be conducted to examine the reflective thinking tendencies of prospective special education teachers, kurtosis and skewness values and the normality of the scores were analyzed using the Kolmogorov-Smirnov Test, which is applied when the group size is greater than 30, and normal distribution has been observed. Therefore, non-parametric tests were preferred. Statistical significance level .05 was accepted.

Results. As a conclusion, while the reflective thinking tendencies of the participants were high in "Foresighted and Sincere" factor. Their reflective thinking tendencies in "Continuous and Intentional Thinking", "Teaching Responsibility and Science" and "Researcher" factors were medium. On the other hand participants' reflective thinking tendencies observed in the factors of "Open Minded", "Interrogative and Effective Teaching" and "Looking Professional" and the overall scale were low. There was a significant difference among the participants' scores in Continuous and Intentional Thinking" and "Interrogative and Effective Teaching" factors and in the overall scale according to gender. At the same time there was a significant difference among the participants' scores in the dimensions of "Open Minded" and "Looking Professional" according to age.

Discussion and Conclusion. The reflective thinking tendencies of participants were high "Foresightedness and Sincerity" factor. On the other hand their reflective thinking tendencies were medium in "Continuous and Intentional Thinking", "Teaching Responsibility and Science" and "Researcher" factors. On the other hand their reflective thinking tendencies were low level in the dimensions of "Open Minded", "Interrogative and Effective Teaching", "Looking Professional" and the overall scale. To increase the reflective thinking competences of pre-service teachers, it may be recommended to include applied courses to enhance reflective thinking skills in undergraduate programs. There was no significant difference between the scores of male and female pre-service

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 531-550.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 531-550.
Araştırma Makalesi / Research Paper

special education teachers on the factors of Open-Minded, Teaching Responsibility and Science, Investigative, Foresighted and Sincere, and Looking Professional. There was no significant difference between the type of high school graduated from and reflective thinking tendency levels of participants. The findings are consistent with the findings of similar research. Considering the last finding of the study, no significant difference was found between the grade level of the prospective special education teachers and their reflective thinking tendency levels. In order to reveal which variables affect the reflective thinking skills of pre-service special education teachers for further research, carrying out a wider range of applications supported by qualitative and mixed methods is recommended.

Giriş

Eğitim sistemleri içinde ele alınan öğrenme-öğretme yaklaşımları incelendiğinde bilişselliğin ön planda olduğu görülmektedir. Ancak bilişsel süreçleri ve öğrenme yeterlikleri ile yetersizliklerinin farkında olması için bireyin düşünme becerilerine sahip olması gerekmektedir. Bu doğrultudaki düşünme becerilerinden bir tanesi de yansıtıcı düşünmedir (Genç, 2014). Yansıtıcı düşünme yansıtma kelimesinden ortaya çıkan ve pragmatik felsefeye dayanan bir kavramdır. Yansıtma, bireyin tecrübesinden faydalanarak var olan durumuna yönelik değerlendirme yaparak mevcut durumdan anlam çıkarıp kendi perspektifine dayalı yeni ve özgün bir sonuca ulaşmasıdır (Elmalı ve Balkan- Kıyıcı, 2018). Yansıtmanın temellerinden olan bireyin düşüncesini sorgulama, çözüm yolları üretme ve bunları irdeleme yansıtıcı düşünmeyi oluşturmaktadır. Yansıtıcı düşünmede birey bilgiyi sorgulayan, düşünen, araştıran, yeni bilgiler üreten, daha önce öğrendiği bilgiyi yeni bilgiyle sentezleyen ve ürettiği bilgiyi günlük hayatına aktaran ve kullanandır (Yıldırım ve Göğebakan- Yıldız, 2019; Aydın ve Yıldırım, 2022). Yansıtıcı düşünen bireyler yetiştirmek, yapılandırmacı eğitim yaklaşımının ana hedeflerinden biri olduğu gibi, Dewey'in pragmatizminin de ana amaçlarından biridir (Başol ve Evin Gencel, 2013). Bu yönüyle yansıtıcı düşünme öğretim süreçlerinin temel bir bileşeni olarak değerlendirilmektedir (Gelter, 2003).

Eğitim bilimleri açısından yansıtıcı düşünmenin alanyazında farklı tanımlarına rastlamak mümkündür. Yansıtıcı düşünme, John Dewey tarafından, bir bilgi veya inancı ve onun amaçladığı sonuca ulaşmaya yardımcı olan bir bilgi yapısının aktif, dikkatli ve istikrarlı bir şekilde düşünme ile oluşturulması olarak tanımlanmıştır (Semerci, 2007). Yansıtıcı düşünme, bir konunun amaçlarını sorgulamak, uygulamanın sonucunu izlemek, kısa ve uzun vadede düşünmek, geri dönütleri dikkate almak, yeniliklere, öneri ve eleştirilere açık olmak gibi çok boyutlu düşünme sistemini içerir (Hasırcı ve Sadık, 2011). Yansıtıcı düşünmenin gerçekleşmesi için bireylerin sorumluluk sahibi, açık fikirli ve samimiyet gibi duyuşsal özellikleri olması gerekmektedir. (Dolaçcıoğlu, 2007). Dewey'e göre yansıtıcı düşünen öğretmenler amaçlarını sürekli sorgulayan, uygulama ve sonuçları izleyen ve her öğrencisi için kısa veya uzun süreli düşünenlerdir (Bauer, 1997).

Yansıtıcı düşünme veya sorgulama hem öğretmenler hem de öğrenciler için öğrenilmesi esas olan bir beceridir (Rodgers, 2002). Yansıtıcı düşünme, öğrenenin öğrenme hedeflerine ulaşmasını ve davranışa dönüşmesini gerektirir. Daha sonra, öğrenen kendi performansını değerlendirir ve kaydettiği ilerleme hakkında bir algıya sahip olur, ürün hakkında bir tartışma yapar, bu şekilde gelecekteki olaylar için bu deneyimden faydalanması mümkün olacaktır. Bir eylem, onu gerçekleştiren kişinin eğitimini yaşam deneyimlerine yansıttığı ölçüde başarılı sayılabilir. Bu amaçla, bir öğretmenin ev ödevlerinde ve etkinliklerde öğrencilere yardımcı olarak onları teşvik etmesi gerekir (Başol ve Evin Gencel, 2013). Öğretmenler için yansıtma, çözümedikleri bir sorun olduğunda veya bir öğretmen yalnızca bir eğitim durumunu veya daha önce ulaşılan bir sonucu yeniden gözden geçirmek istediğinde başlar. Yansıtıcı düşünme sürecinin aşamaları sadece sorunun çözümüne yönelik ilerlemeyi değil, durumun farkında olma derecesini de göstermelidir. Süreç ve ilerleme birlikte görülmelidir. Yansıtıcı öğretmen eğitiminin temel amacı, öğretmenlerin belirli öğretim stratejilerini neden kullandıklarına ve öğrenciler üzerinde olumlu bir etki yaratmak için öğretimlerini nasıl geliştirebileceklerine ilişkin akıl yürütmelerini geliştirmektir. Bu nedenle, öğretmen adaylarının yeni fikirleri daha iyi öğrenmek ve mezun olduktan

sonraki süreçte de mesleki gelişimlerini sürdürmek amacıyla yansıtıcı etkinliklerde bulunmaları önerilmektedir (Lee, 2005).

Özel gereksinimli öğrencileri eğitsel ve sosyal gereksinimlerini karşılamak için bakanlıkça hazırlanan eğitim programlarından yola çıkarak her öğrenci için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının (BEP) hazırlanması özel eğitim uygulamalarının esasını oluşturmaktadır. BEP'lerin hazırlanması bir ekip işi olup ekip üyeleri arasında sınıf öğretmeni, rehber öğretmen, alan öğretmenleri, öğrenci velisi ve öğrenci bulunmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2018). Özel gereksinimli öğrencilerin eğitsel ve sosyal gereksinimlerine cevap vermek için özel olarak yetiştirilen özel eğitim öğretmenleri, BEP ekibi ile iş birliği içinde olarak eğitsel planlamaların yapılması konusunda merkezi bir role sahiptir (Çakıroğlu, 2021; İnce vd., 2022). BEP geliştirme ve uygulama süreci, tüm ekip üyeleri için kendi kendini sorgulamayı gerektirir. BEP geliştirme ve uygulama sürecinde öğrencinin mevcut performansının ve nasıl iyileştirileceğinin belirlenmesi için yansıtıcı düşünmenin, sürecin her adımında kullanılması beklenir. BEP ekibinin tüm üyeleri, özel gereksinimli öğrencilerin yaşamlarında sahip oldukları etkinin bilincinde olarak, uygulamalarının öğrencinin yararına olduğundan emin olmak için kendileri ve eğitsel kararları hakkında sürekli olarak yansıtıcı sorular sormalıdır (Rowe ve Francis, 2020). Bu yönüyle yansıtıcı düşünme, özel eğitimde öğretmen eğitiminin olmazsa olmaz ve doğal bir unsuru olup özel eğitim öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğiliminin geliştirilmesi beklenmektedir.

Alanyazında çeşitli branşlardan öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerini ortaya koymak amacıyla Köksal ve Demirel (2008), Meral ve Semerci (2009), Duban ve Yelken (2010), Aydın ve Çelik (2013), Köstekçi (2016), Levent ve Uçar (2017), Hasırcı ve Sadık (2021) ve Orakçı (2021) tarafından yapılan araştırmaların olduğu görülmüştür. Ancak özel eğitim öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimini belirlemeye yönelik çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu çalışmada özel eğitim öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda şu alt amaçlar incelenmiştir:

- 1) Özel eğitim öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimi ne seviyededir?
- 2) Özel eğitim öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimi cinsiyet, yaş, lise türü ve sınıf düzeyi açısından farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın modeli

Bu çalışma tekil tarama modeliyle desenlenmiştir. Değişkenlerin tekil olarak, tür veya miktar açısından oluşumlarının belirlenmesine yönelik olarak yapılan araştırma modellerine tekil tarama modelleri denilmektedir. Tekil tarama modelinde olay, olgu, birey, grup, gibi birim ve durum gibi değişkenler ayrı olarak betimlenir (Karasar, 2002). Bu çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin yaşam boyu öğrenme düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelendiğinden ve her bir değişkene ilişkin sonuçlar ayrı ayrı betimlendiğinden tekil tarama modelinin işleyişine uygun olduğu söylenebilir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Bolu ilinde Özel Eğitim Öğretmenliğinde okuyan özel eğitim öğretmeni adayları, örneklemini ise tabakalı örnekleme tekniği ile ulaşılan 133 özel eğitim öğretmen adayından oluşmaktadır. Tabakalı örnekleme tekniğinde ana kütle tabaka veya zümre adı verilen daha homojen alt gruplara ayrılarak, her tabakadan, tabakalarda yer alan birim sayısı ile orantılı birimler tesadüfi olarak seçilerek örnek oluşturulur (Güriş ve Astar, 2019). Bu araştırmanın örneklemine, özel eğitim öğretmen adaylarının sınıf düzeyine göre yeterince temsil edilmesini sağlayacak şekilde, her sınıf düzeyinden tesadüfi olarak bir örneklem alınarak ulaşılmıştır. Bu yönüyle tabakalı örnekleme tekniğine uygun olduğu söylenebilir. Katılımcılara ait demografik özellikler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1.
Katılımcıların demografik özellikleri

		N	%
Yaş	18-22	68	57,6
	23-27	33	28
	28-32	15	12,7
	33 ve üstü	2	1,7
Cinsiyet	Kadın	71	60,2
	Erkek	47	39,8
Mezun Olunan Lise	Anadolu Lisesi(AL)	66	55,9
	Anadolu İmam Hatip Lisesi(AİHL)	14	11,9
	Fen Lisesi(FL)	2	1,7
	Sosyal Bilimler Lisesi(SBL)	3	2,5
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi(MTAL)	16	13,6
	Diğer	17	14,4
Sınıf	1	28	23,7
	2	24	20,3
	3	33	28
	4	33	28

Tablo 1’e göre, katılımcıların 68’i 18 ila 22 yaş aralığında (%57,6), 33’ü 23 ila 27 yaş aralığında (%28), 15’i 28 ila 32 yaş aralığında (%12,7), 2’si ise 33 yaş ve üstündedir (%1,7). Katılımcıların 71’i kadın (%60,2) ve 47’si erkektir (%39,8). Katılımcıların 66’sının mezun olduğu lise türü AL (%55,9), 14’ünün AİHL (%11,9), 2’sinin FL (%1,7), 3’ünün SBL (%2,5), 16’sının MTAL (%13,6) olup 17 katılımcı ise diğer türdeki liselerden mezun olduğunu belirtmiştir (%14,4). Katılımcıların 28’i 1. sınıfa (%23,7), 24’ü 2. sınıfa (%20,3), 33’er öğrenci ise 3. ve 4. sınıflara (%28) devam etmektedir.

Veri toplama araçları

Araştırmanın verilerinin toplanmasında hazırlanan Demografik Bilgi Formu ile Yansıtıcı Düşünme Eğilimi Ölçeğinden yararlanılmıştır.

Demografik Bilgi Formu: Hazırlanan Demografik Bilgi Formu özel eğitim öğretmeni adaylarının yaşı, cinsiyeti, mezun olduğu lise türü ve okuduğu sınıf gibi değişkenleri soran sorulardan oluşmaktadır.

Yansıtıcı Düşünme Eğilimi Ölçeği: Ölçek, Semerci (2007)' nin öğretmen ve öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerini değerlendirmek amacıyla geliştirdiği bir ölçektir. Ölçek geliştirme çalışması 456'sı öğretmen adayı, 143'ü öğretmen olmak üzere 599 katılımcı ile yürütülmüştür. Bu araç, 20 olumsuz, 15 olumlu olmak üzere 35 maddeden oluşmaktadır. **Ölçekte 7 faktör bulunmaktadır:** (1) Sürekli ve Amaçlı Düşünme (SAD), (2) Açık Fikirlilik (AF), (3) Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim (SEÖ), (4) Öğretim Sorumluluğu ve Bilimsellik (ÖSB), (5) Araştırmacı (A), (6) Öngörülü ve İçten Olma (ÖİO) ve (7) Mesleğe Bakış (MB). Ölçek faktörlerinde yer alan madde sayıları sırasıyla 7, 6, 5, 5, 6, 4, 2'dir. Ölçeğin madde toplam korelasyonları 0.308 ila 0.607 arasında değişmektedir. Ölçeğin test tekrar test korelasyonu .74 ve iki yarı test korelasyonu .77 bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı ise .908'dir. Ölçekten alınacak minimum puan 35 iken alınabilecek maksimum puan ise 175'tir.

Verilerin toplanması

Verilerin toplanmasında Google Formlar uygulaması kullanılmış olup çevrimiçi anket formu üzerinde düzenlenen Demografik Bilgi Formu ve Yansıtıcı Düşünme Eğilimi Ölçeği katılımcılara mobil paylaşım grupları aracılığıyla ulaştırılmış ve doldurmaları istenmiştir.

Verilerin Analizi

Özel eğitim öğretmeni adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerini incelemek üzere yapılacak testleri belirlemek için basıklık ve çarpıklık değerleri ile ölçek puanlarının normalliği grup büyüklüğünün 30'dan büyük olması durumunda uygulanan Kolmogorov-Smirnov Testiyle (Can, 2017) test edilmiş ve sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2.
Kolmogorov Smirnov Testi

Ölçek	Z	Basıklık	Çarpıklık	p
YANDE	,218	18,537	3,153	,000

Tablo 2' de görüldüğü gibi, YANDE Ölçeği [(Z=0.218; basıklık=18.537, Standart hata=.442; çarpıklık=3.153, Standart hata=.223); p<.05] ile toplanan verilere bakıldığında, verilerde normal dağılım gözlenmemiş olup veri analizinde parametrik olmayan testlere başvurulmuştur. İstatistiksel anlamlılık düzeyi .05 olarak baz alınmıştır.

Mann Whitney U testi ile bulunan anlamlı farkın büyüklüğü hakkında yapılan etki büyüklüğü incelemesinde [$r = Z / \sqrt{N}$] formülü kullanılmış (Field, 2009) ve Cohen'in r değeri için belirttiği etki büyüklüğü aralıkları esas alınmıştır. Cohen tarafından belirlenen etki büyüklüğü aralıklarına göre, r değerinin .10 düzeyinde küçük bir etkiye, .30 düzeyinde orta büyüklükte bir etkiye, .50 düzeyinde ise büyük bir etkiye işaret ettiği belirtilmiştir (Cohen, 1988; Field, 2009).

Kruskal Wallis H-Testi ile bulunan anlamlı farkın büyüklüğü hakkında yapılan etki büyüklüğü incelemesinde $[(\eta^2 = \chi^2 / (N-1))]$ formülü kullanılmış (Can, 2017) ve Cohen'in η^2 değeri için belirttiği etki büyüklüğü aralıkları esas alınmıştır. Cohen'in belirttiği etki büyüklüğü aralıklarına göre, η^2 değeri için 0.01 düzeyinde küçük bir etkiye, 0.06 düzeyinde orta büyüklükte bir etkiye, 0.14 düzeyinde ise büyük bir etkiye işaret edilmektedir (Ellis, 2010; Özçomak ve Çebi, 2017).

Etik Kurul İzin Belgesi

Bu araştırma Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'nun 27.05.2022 tarihinde 2022/06 sayılı kararı ile etik yönden uygun bulunmuştur (Protokol No: 2022/211).

Bulgular

Bu kısımda yapılan araştırmanın amaçları doğrultusunda ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Araştırmanın birinci alt amacına yönelik bulgulara Tablo 4'te ve izleyen paragraflarda yer verilmiştir.

1. Özel eğitim öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri ne seviyededir?

Tablo 3.

Katılımcıların YANDE ölçeğinden aldıkları puanların ortalama ve standart sapması

	\bar{x}	S
Sürekli ve Amaçlı Düşünme (SAD)	20,47	3,81
Açık Fikirlilik (AF)	7,21	3,62
Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim (SEÖ)	6,54	3,00
Öğretim Sorumluluğu ve Bilimsellik (ÖSB)	15,20	2,57
Araştırmacı (A)	19,96	2,99
Öngörülü ve İçten Olma (ÖİO)	14,64	2,44
Mesleğe Bakış (MB)	3,35	1,70
Toplam	87,37	12,01

Tablo 3'e göre, özel eğitim öğretmen adaylarının ölçeğin SAD faktöründen aldıkları puan ortalaması 20,47'dir. Bu faktörden alınabilecek minimum puanın 7 olduğu, maksimum puanın ise 35 olduğu göz önünde bulundurulduğunda, katılımcıların SAD faktöründe yansıtıcı düşünme eğilimlerinin ortalama seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların AF faktöründen aldıkları puan ortalaması 7,21'dir. Bu faktörden alınabilecek minimum puanın 6, maksimum puanın ise 30 olduğu göz önünde bulundurulduğunda, katılımcıların AF faktöründe yansıtıcı düşünme eğilimlerinin düşük bulunduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların SEÖ faktöründen aldıkları puan ortalaması 6,54'tür. Bu faktörden alınabilecek minimum puanın 5, maksimum puanın ise 25 olduğu göz önünde bulundurulduğunda, katılımcıların SEÖ boyutunda yansıtıcı düşünme eğilimlerinin düşük bulunduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların ÖSB faktöründen aldıkları puan ortalaması 15,20'dir. Bu faktörden alınabilecek minimum puanın 5, maksimum puanın ise 25 olduğu göz önünde bulundurulduğunda, katılımcıların ÖSB boyutunda yansıtıcı düşünme eğilimlerinin ortalama seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların Araştırmacı faktöründen aldıkları puan ortalaması 19,96'dır. Bu faktörden alınabilecek minimum puanın 6, maksimum puanın ise 30 olduğu göz önünde bulundurulduğunda, katılımcıların Araştırmacı boyutunda yansıtıcı düşünme eğilimlerinin ortalama seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların ÖİO faktöründen aldıkları puan ortalaması 14,64'tür. Bu faktörden alınabilecek minimum puanın 4, maksimum puanın ise 20 olduğu göz önünde bulundurulduğunda, katılımcıların ÖİO boyutunda yansıtıcı düşünme eğilimlerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların MB faktöründen aldıkları puan ortalaması 3,35'tür. Bu faktörden alınabilecek minimum puanın 2, maksimum puanın ise 10 olduğu göz önünde bulundurulduğunda katılımcıların MB boyutunda yansıtıcı düşünme eğilimlerinin düşük bulunduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların ölçeğin genelinden aldıkları puan ortalaması 87,37'dir. Ölçekten alınabilecek minimum puanın 35, maksimum puanın ise 175 olduğu göz önünde bulundurulduğunda, katılımcıların puanlarının ölçekten alınabilecek ortalama puanın altında olduğu ve yansıtıcı düşünme eğilimlerinin düşük bulunduğu tespit edilmiştir.

Buna göre, katılımcıların ÖİO boyutunda yansıtıcı düşünme eğilimleri yüksek düzeyde bulunurken; SAD, ÖSB ve Araştırmacı faktörlerinde yansıtıcı düşünme eğilimleri orta düzeyde bulunmuştur. Katılımcıların AF, SEÖ ve MB faktörleri ile ölçeğin genelinde gözlenen yansıtıcı düşünme eğilimleri ise düşük düzeyde bulunmuştur.

Araştırmanın ikinci alt amacına ilişkin bulgulara izleyen tablo ve paragraflarda yer verilmiştir.

2. Özel eğitim öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimi cinsiyet, yaş, lise türü ve sınıf düzeyi açısından farklılaşmakta mıdır?

Katılımcıların yansıtıcı düşünme eğilimleri ile cinsiyetleri arasında fark var mıdır?

Tablo 4.

Cinsiyete göre özel eğitim öğretmen adaylarının YANDE ölçeğinden aldıkları puanların Mann Whitney U testi sonuçları

Faktörler	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
SAD	K	71	53,44	3794	1238	,017
	E	47	68,66	3227		
AF	K	71	54,86	3895	1339	,058
	E	47	66,51	3126		
SEÖ	K	71	53,58	3804	1248	,012
	E	47	68,45	3217		
ÖSB	K	71	58,61	4161	1605	,723

A	E	47	60,85	2860	1426	,177
	K	71	56,08	3982		
ÖiO	E	47	64,66	3039	1498,50	,337
	K	71	61,89	4394,50		
MB	E	47	55,88	2626,50	1351,50	,067
	K	71	55,04	3907,50		
Toplam	E	47	66,24	3113,50	1199,50	,010
	K	71	52,89	3755,50		
	E	47	69,48	3265,50		

Tablo 4'te görüldüğü gibi, kadın ve erkek katılımcıların YANDE Ölçeğinin AF (U=1339), ÖSB (U=1605), "Araştırmacı" (U=1426), ÖiO (U=1498,50) ile MB (U=1351,50) faktörlerinden aldıkları puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>.05$). Öte yandan katılımcıların cinsiyete göre YANDE Ölçeğinin SAD (U=1238) ve SEÖ" (U=1248) faktörleri ile ölçeğin genelinden aldıkları puanlar arasında ise anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<.05$). Sıra ortalamaları göz önünde bulundurulduğunda erkek katılımcıların SAD ve SEÖ boyutlarındaki yansıtıcı düşünme eğilimleri ile genel olarak yansıtıcı düşünme eğilimlerinin kadın katılımcılara göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Anlamlı farkın büyüklüğü hakkında yapılan etki büyüklüğü incelemesine göre; SAD boyutunda etki büyüklüğü [$r= Z / \sqrt{N}$], $r=-2,384/\sqrt{118}$ $r=-0,22$, SEÖ boyutunda etki büyüklüğü [$r= Z / \sqrt{N}$], $r=-2,502/\sqrt{118}$ $r=-0,23$ ve ölçeğin genelindeki etki büyüklüğü [$r= Z / \sqrt{N}$], $r=-2,583/\sqrt{118}$ $r=-0,24$ bulunmuştur. Buna göre cinsiyetin özel eğitim öğretmen adaylarının SAD boyutundaki ve SEÖ boyutundaki yansıtıcı düşünme eğilimleri ile genel olarak yansıtıcı düşünme eğilimleri üzerinde küçük bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Katılımcıların yansıtıcı düşünme eğilimi düzeyleri ile yaşları arasında fark var mıdır?

Tablo 5.

Özel eğitim öğretmen adaylarının yaşına göre YANDE ölçeğinden aldıkları puanların Kruskal Wallis H testi sonuçları

Faktörler	Yaş Aralığı	N	Ortalama	Sd	Ki-Kare	P
SAD	18-22	68	54,52	3	4,26	,235
	23-27	33	69,21			
	28-32	15	59,70			
	33 ve üstü	2	67,00			
AF	18-22	68	69,50	3	16,11	,001
	23-27	33	48,47			
	28-32	15	42,90			
	33 ve üstü	2	26,00			
SEÖ	18-22	68	65,27	3	7,62	,055
	23-27	33	56,12			
	28-32	15	44,57			
	33 ve üstü	2	31,00			
ÖSB	18-22	68	57,67	3	3,04	,385
	23-27	33	65,38			

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 531-550.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 531-550.
Araştırma Makalesi / Research Paper

	28-32	15	51,67			
	33 ve üstü	2	83,50			
A	18-22	68	55,97	3	2,46	,483
	23-27	33	63,15			
	28-32	15	64,23			
	33 ve üstü	2	83,75			
ÖİÖ	18-22	68	56,38	3	5,78	,123
	23-27	33	63,50			
	28-32	15	70,40			
	33 ve üstü	2	18,00			
MB	18-22	68	67,34	3	10,37	,016
	23-27	33	49,20			
	28-32	15	51,10			
	33 ve üstü	2	26,00			
TOPLAM	18-22	68	59,60	3	2,10	,552
	23-27	33	63,92			
	28-32	15	52,37			
	33 ve üstü	2	36,75			

Tablo 5'e göre, katılımcıların yaşına göre YANDE Ölçeğinin SAD ($\chi^2=4,26$), SEÖ ($\chi^2=7,62$), ÖSB ($\chi^2=3,04$), Araştırmacı ($\chi^2=2,46$) ve ÖİÖ ($\chi^2=5,78$) alt boyutları ile ölçeğin genelinde ($\chi^2=2,10$) aldıkları puanlarda anlamlı fark gözlenmemiştir ($p>0.05$).

Buna karşın katılımcıların yaşı ile AF ($\chi^2=16,10$) ve MB ($\chi^2=10,37$) alt boyutları arasında anlamlı fark bulunmuştur. ($p<0.05$). Grupların sıra ortalamaları göz önünde bulundurulduğunda AF alt boyutunda yansıtıcı düşünme eğilimi en yüksek olanların 18-22 yaş aralığında olanlar olduğu; bunu sırasıyla 23-27 yaş aralığında olanların, 28-32 yaş aralığında olanların ve 33 ve üstü yaşta olanların izlediği görülmektedir. MB altında yansıtıcı düşünme eğilimi en yüksek olanların 18-22 yaş aralığında olanlar olduğu; bunu sırasıyla 28-32 yaş aralığında olanların, 23-27 yaş aralığında olanların ve 33 ve üstü yaşta olanların izlediği görülmektedir.

Anlamlı farkın büyüklüğü hakkında yapılan etki büyüklüğü incelemesine göre; AF boyutundaki etki büyüklüğü [$(\eta^2= \chi^2/(N-1))$], $\eta^2=16,11/117=0,14$, MB boyutundaki etki büyüklüğü [$(\eta^2= \chi^2/(N-1))$], $\eta^2= 10,37/117=0,09$ bulunmuştur. Buna göre, yaşın özel eğitim öğretmen adaylarının AF boyutundaki yansıtıcı düşünme eğilimleri üzerinde büyük bir etkiye, MB boyutundaki yansıtıcı düşünme eğilimleri üzerinde ise, orta düzeyde bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Katılımcıların yansıtıcı düşünme eğilimi düzeyleri ile mezun oldukları lise türü arasında fark var mıdır?

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 531-550.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 531-550.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Tablo 6.

Özel eğitim öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türüne göre YANDE ölçeğinden aldıkları puanların Kruskal Wallis H testi sonuçları

Faktörler	Lise Türü	N	Ortalama	Sd	Ki-Kare	P
SAD	AL	66	55,74	5	3,10	,685
	AİHL	14	60,89			
	FL	2	62,50			
	SBL	3	47,00			
	MTAL	16	65,81			
	Diğer	17	68,85			
AF	AL	66	65,14	5	5,86	,320
	AİHL	14	55,00			
	FL	2	61,50			
	SBL	3	51,33			
	MTAL	16	44,69			
	Diğer	17	56,47			
SEÖ	AL	66	60,27	5	1,50	,913
	AİHL	14	64,14			
	FL	2	66,00			
	SBL	3	44,83			
	MTAL	16	54,34			
	Diğer	17	59,35			
ÖSB	AL	66	58,24	5	2,56	,768
	AİHL	14	53,46			
	FL	2	62,00			
	SBL	3	50,67			
	MTAL	16	70,75			
	Diğer	17	60,03			
A	AL	66	56,81	5	8,06	,153
	AİHL	14	46,89			
	FL	2	83,75			
	SBL	3	44,83			
	MTAL	16	64,53			
	Diğer	17	75,32			
ÖiO	AL	66	58,55	5	6,60	,253
	AİHL	14	51,68			
	FL	2	60,75			
	SBL	3	24,17			
	MTAL	16	64,44			
	Diğer	17	71,06			
MB	AL	66	66,67	5	7,98	,157
	AİHL	14	55,04			
	FL	2	56,00			

	SBL	3	53,67			
	MTAL	16	45,81			
	Diğer	17	49,65			
TOPLAM	AL	66	61,07	5	4,06	,541
	AİHL	14	49,29			
	FL	2	75,25			
	SBL	3	31,67			
	MTAL	16	61,19			
	Diğer	17	63,29			

Tablo 6'ya göre, katılımcıların yaşına göre YANDE Ölçeğinin SAD ($\chi^2=3,10$), AF ($\chi^2=5,86$), SEÖ ($\chi^2=1,50$), ÖSB ($\chi^2=2,56$), Araştırmacı ($\chi^2=8,60$), ÖiÖ ($\chi^2=6,60$) ve MB ($\chi^2=7,98$) alt boyutları ile ölçeğin genelinde ($\chi^2=4,06$) aldıkları puanlarda anlamlı fark gözlenmemiştir ($p>0.05$).

Katılımcıların yaşam boyu öğrenme düzeyleri ile buldukları sınıf düzeyi arasında fark var mıdır?

Tablo 7.

Özel eğitim öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türüne göre YANDE ölçeğinden aldıkları puanların Kruskal Wallis H testi sonuçları

Faktörler	Sınıf Düzeyi	N	Ortalama	Sd	Ki-Kare	P
SAD	1	28	60,11	3	4,86	,182
	2	24	57,69			
	3	33	50,77			
	4	33	69,03			
AF	1	28	64,79	3	3,54	,316
	2	24	55,96			
	3	33	64,86			
	4	33	52,23			
SEÖ	1	28	63,79	3	3,12	,374
	2	24	61,79			
	3	33	62,36			
	4	33	51,33			
ÖSB	1	28	63,36	3	2,62	,455
	2	24	53,71			
	3	33	54,86			
	4	33	65,08			
A	1	28	59,73	3	0,26	,967
	2	24	59,19			
	3	33	57,41			
	4	33	61,62			
ÖiÖ	1	28	65,38	3	1,62	,656
	2	24	53,73			
	3	33	58,59			
	4	33	59,62			

MB	1	28	65,82	3	1,64	,651
	2	24	57,35			
	3	33	59,61			
	4	33	55,59			
TOPLAM	1	28	62,46	3	2,15	,542
	2	24	50,50			
	3	33	60,67			
	4	33	62,36			

Tablo 7’de görüldüğü gibi, katılımcıların sınıf düzeyine göre YANDE Ölçeğinin SAD ($\chi^2=4,86$), Açık Fikirlilik ($\chi^2=3,54$), SEÖ ($\chi^2=3,12$), ÖSB ($\chi^2=2,62$), Araştırmacı ($\chi^2=0,26$), ÖİÖ ($\chi^2=1,62$) ve MB ($\chi^2=1,64$) alt boyutları ile ölçeğin genelinde ($\chi^2=2,15$) aldıkları puanlarda anlamlı fark gözlenmemiştir ($p>0.05$).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Özel eğitim öğretmen adaylarının “ÖİÖ” boyutunda yansıtıcı düşünme eğilimleri yüksek düzeyde bulunurken; SAD, ÖSB ve Araştırmacı boyutlarında yansıtıcı düşünme eğilimleri orta düzeyde bulunmuştur. Öte yandan katılımcıların “AF”, “SEÖ” ve “MB” boyutları ile ölçeğin genelinde gözlenen yansıtıcı düşünme eğilimleri ise düşük düzeyde bulunmuştur. Yansıtıcı düşünme düzeylerinin belirlendiği araştırma sonuçlarına bakıldığında benzer ve farklı araştırma sonuçlarına ulaşıldığı görülmektedir. Şahan ve Kalkay (2011) öğretmen adaylarıyla yaptığı araştırmada yansıtıcı düşünme düzeylerinin düşük olduğunu tespit etmiştir. Ancak öğretmen ve öğretmen adaylarıyla yapılan birçok çalışmada ise yansıtıcı düşünme düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu çalışmalara rastlanılmıştır (Yorulmaz, 2006; Dolapçioğlu, 2007; Aslan, 2009; Duban ve Yanper- Yelken, 2010; Karadağ, 2010; Ergüven, 2011; Şahin, 2011; Fırat-Durdukoca ve Demir, 2012; Yumuşak, 2015; Sabekti vd., 2020; Kozikoğlu ve Gönülal, 2020). Bu durumun sebebinin de araştırmaya katılan öğretmen adaylarının görevine başlamadan önce öğretmenlik mesleği konusunda derinlemesine, devamlı ve amaçlı düşünme ve nitelikli bir eğitim için süreci değerlendirmeye meyilli olduklarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir (Yıldırım ve Göğebakan- Yıldız 2019). Öğretmen adaylarına yansıtıcı düşünme eğilimlerini arttırmak için lisans programlarına yansıtıcı düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik uygulamalı derslere yer verilmesi önerilebilir.

Kadın ve erkek özel eğitim öğretmen adaylarının YANDE Ölçeğinin “AF”, “ÖSB”, “Araştırmacı”, “ÖİÖ” ile “MB” faktörlerinden aldıkları puanlarda anlamlı fark bulunmamıştır. Bu çalışmanın bulguları, öğretmen adayları ve öğretmenlerin yansıtıcı düşünme becerilerinin cinsiyete açısından anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşan diğer araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir (İnönü, 2006; Dolapçioğlu, 2007; Phan, 2007; Karadağ, 2010; Şahin, 2011; Özmen, 2011; Fırat- Durdukoca ve Demir, 2012; Gedik vd., 2014; Saygılı ve Tehnelde, 2014; Çağ-Adıgüzel, 2016). Buna karşın, katılımcıların cinsiyete göre ölçeğin “SAD” ve “SEÖ” faktörleri ile genelinden aldıkları puanlar arasında ise anlamlı fark gözlenmiştir. Erkek özel eğitim öğretmen adaylarının “SAD” ve “SEÖ” boyutlarındaki puanları ile genel olarak yansıtıcı düşünme eğilimlerinin kadın özel eğitim öğretmen adaylarından fazla

olduğu gözlenmiştir. Cinsiyetin özel eğitim öğretmen adaylarının Sürekli ve Amaçlı Düşünme, Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim boyutları ile ölçeğin genelindeki yansıtıcı düşünme eğilimleri üzerinde küçük bir etkiye sahip olduğu ortaya konmuştur. Ancak bu sonuçların aksine Özcan (2002), Karadağ (2010), Alkan ve Gözel (2012), Aydın ve Çelik (2013), Erdoğan ve Şengül (2014), Gülerlerli (2014), Yumuşak (2015), Çınar (2016), Köstekçi (2016), Lale (2016) ve Temel (2017) yaptıkları çalışmada kadın öğretmen ve öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerinin erkek öğretmen ve öğretmen adaylarından fazla olduğunu bulmuşlardır. Yapılan araştırma sonuçları doğrultusunda kadının çalışma hayatına girmesiyle birlikte özgüvenlerinin arttığı, kendilerini öğretmenlik mesleğinde erkeklere oranla daha yeterli ve etkin gördükleri, yeni bilgi üretme düşünme, araştırma, eleştirel düşünme gibi yansıtıcı düşünme becerilerini erkelere nazaran daha yüksek düzeyde sergiledikleri söylenebilir.

Özel eğitim öğretmen adaylarının yaşına göre "SAD", "SEÖ", "ÖSB", "Araştırmacı" ve "ÖİO" faktörleri ile ölçeğin genelinde aldıkları puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Bu durum yansıtıcı düşünme eğiliminin süreç içerisinde ve zamanla edinilen bir becerisi olmadığını ortaya koymaktadır (Temel, 2017). Yansıtıcı düşünme eğiliminin yaşa bağlı olarak değişmesinde öğretmen adaylarının kişisel özelliklerine bağlı olduğu da söylenebilir. Buna karşın katılımcıların yaşına göre "AF" ve "MB" alt boyutları arasında anlamlı fark bulunmuş olup 18-22 yaş aralığında olanların "AF" ve "MB" boyutlarındaki yansıtıcı düşünme eğilimi düzeylerinin daha büyük yaş gruplarındaki katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur. Bu durumun sebebi örnekleme yer alan katılımcıların yaş aralıklarında eşit dağılım göstermemesinden kaynaklandığı söylenebilir. Araştırma bulgularında yaşın özel eğitim öğretmen adaylarının "AF" boyutundaki yansıtıcı düşünme eğilimleri üzerinde büyük bir etkiye, "MB" boyutundaki yansıtıcı düşünme eğilimleri üzerinde ise, orta düzeyde bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Öğretmen ve öğretmen adaylarının aldıkları eğitimin yansıtıcı düşünme becerilerini etkilediği (Saygılı ve Tenheldere, 2014) düşünüldüğünde öğretmen adaylarına kendilerini geliştirmeye yönelik hizmet öncesi eğitim almaları ve konferansa katılmaları önerilebilir.

Özel eğitim öğretmen adaylarının bitirdikleri lise türü ile yansıtıcı düşünme eğilimleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Yansıtıcı düşünme eğilimlerini belirlemeye yönelik yapılan benzer çalışmalarda da öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerinin lise türüne göre değişmediği bulunmuştur (Dolapçioğlu, 2007; Kılınç, 2010; Karadağ, 2010; Kuzu, 2011; Gedik vd., 2014 ve Tekeli, 2016). Araştırmamızdan elde edilen bulgular ile yapılan araştırmaların bulguları tutarlılık göstermektedir.

Araştırmanın son bulgusuna bakıldığında ise özel eğitim öğretmen adaylarının buldukları sınıf düzeyi ile yansıtıcı düşünme eğilimleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Aydın ve Çelik (2013), Gedik vd., (2014) ve Elmalı ve Balkan- Kıyıcı (2018) araştırmalarında da öğretmen adaylarının sınıf düzeyiyle yansıtıcı düşünme düzeylerine göre anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu bulgular araştırmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir. Yansıtıcı düşünmenin bilinçli bir şekilde öğrenilerek geliştirilecek üstbilişsel bir özellik olduğu düşünüldüğünde bu yetkinliğin okulda kazandırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir (Gedik vd., 2014). Özel eğitim öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme düzeylerini olumlu yönde etkileyecek ve kendilerini geliştirecek derslerin eklenmesi, programda var olan derslerde yansıtıcı düşünmeye yönelik etkinlikler ve uygulamalar önerilebilir.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 531-550.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 531-550.
Araştırma Makalesi / Research Paper

İleri araştırmalara yönelik özel eğitim öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin hangi değişkenlerden, hangi yönde etkilendiğini ortaya koyabilmek için nitel ve karma yöntemlerle desteklenerek daha geniş çapta uygulamalar yapılması önerilebilir. Araştırma Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesinde okuyan özel eğitim öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilmiştir. Farklı üniversitelerdeki özel eğitim öğretmen adayları ile bu araştırmanın yinelenmesi önerilebilir.

Kaynakça

- Adıgüzel, D. Ç. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin yaratıcı düşünme becerileri ile öğretmen davranışlarının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkısı arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Alkan, V., & Gözel, E. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşleri. *NWSA-Education Sciences*, 8(1), 1-12
- Aslan, G. (2009). *Sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri ile sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, E. & Yıldırım, H. H. (2022). Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerde akademik becerilerin öğretimi. H. H. Selvi (Ed.), *Rehabilitasyon merkezlerine yönelik özel eğitim el kitabı* içinde (ss. 259 -286). Ankara: Eğiten Kitap.
- Aydın, M., & Çelik, T. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34 ,169-181.
- Başol, G., & Evin- Gencel, İ. (2013). Yansıtıcı düşünme düzeylerini belirleme ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(2), 929-946.
- Bauer, N.J. (1991). Dewey and Schon: An Analysis of Reflective Thinking. Annual Conference American Educational Studies Association. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED344299.pdf>.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (14. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Can, A. (2017). *Bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Erlbaum.
- Çakiroğlu, O. (2021). Özel eğitimde temel kavramlar. Veysel Aksoy (Ed.). *Özel Eğitim* içinde (ss. 1-18). Ankara: Pegem Akademi.
- Çınar, G. (2016). *Öğretmen adaylarının düşünme stilleri ile yansıtıcı düşünme eğilimleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, On dokuz Mayıs Üniversitesi. Samsun.
- Dolapçıoğlu, D. S. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme düzeylerinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi. Hatay.
- Duban, N., & Yelken T. Y. (2010). Öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri ve yansıtıcı öğretmen özellikleriyle ilgili görüşleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 343-336.
- Ellis, P. D. (2010). *The essential guide to effect size, statistical power, metaanalysis and interpretation research results*. Cambridge University Press.
- Erdoğan, F., & Şengül, S. (2014). İlköğretim Öğretmeni Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Düzeylerinin İncelenmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1).
- Ergüven, S. (2011). *Öğretmenlerin yansıtıcı düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Etikan, I. Musa,S.A., & Alkassim, R.S. (2016). Comparison of convenience sampling and purposive sampling. *American journal of theoretical and applied statistics*. 5(1),1-4. <https://doi.org/10.11648/j.ajtas.20160501.11>.
- Firat- Durdukoca, Ş., & Demir, M. (2012). İlköğretim öğretmenlerinin bazı değişkenlere göre yansıtıcı düşünme düzeyleri ve düşüncelerindeki öğretmen niteliklerinin yansıtıcı öğretmen niteliklerine uygunluğu. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 343-360.
- Field, A. P. (2009). *Discovering statistics using SPSS: (and sex and drugs and rock 'n' roll)*. SAGE.
- Gedik, H., Akhan, N. E., & Kılıçoğlu, G. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri. *Mediterranean Journal of Humanities*. 4(2),113-130.
- Genç, S. Z. (2014). Öğrenme öğretilmede çağdaş yaklaşımlar. Mehmet Arslan (Ed.) *Öğretim ilke ve yöntemleri* içinde (ss: 107-123). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güriş, S., & Astar, M. (2019). *Bilimsel araştırmalarda spss ile istatistik*. Der Yayınları.
- Gelter, H. (2003) Why is reflective thinking uncommon. *Reflective Practice*, 4(3), 337-344, <https://doi.org/10.1080/1462394032000112237>.

- Hasırcı, K. Ö., & Sadık, F. (2011). Sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 195-210.
- İnce, M., Yıldırım, H. H., & Karakaşoğlu, S. (2022). Okul yöneticilerinin bütünlendirme uygulamalarına ilişkin görüş ve önerilerinin belirlenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(2), 1210-1227. <https://doi.org/10.51460/baebd.1178931>
- İnönü, Y. (2006). *Tarih öğretmenlerinin yansıtıcı öğretmen özelliklerine sahiplik düzeyi Van örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi. Van
- Karadağ, M. (2010). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme düzeylerinin incelenmesi (Şanlıurfa ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kozikoğlu, İ., & Gönülal, H. (2020). Öğretmenlerin yansıtıcı düşünme eğilimleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 573-589.
- Köksal, N., & Demirel, Ö. (2008). Yansıtıcı düşünmenin öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamalarına katkıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34: 189-203.
- Kuzu, S. (2011). *Fen bilgisi öğretmenlerinin yansıtıcı düşünmeye ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi (Şırnak ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Diyarbakır.
- Lale, E. (2016). *Ortaöğretim matematik öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Lee, H.J. (2005). Understanding and assessing preservice teachers' reflective thinking, *Teaching and Teacher Education*, 21(6),699-715, <https://doi.org/10.1016/j.tate.2005.05.007>.
- Levent, F., & Uçar, E. M. (2017). Öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (42), 147-165
- Meral, E., & Semerci, Ç. (2009). Yeni (2006) ilköğretim İngilizce programını uygulayan öğretmenlerin eleştirel ve yansıtıcı düşünceleri. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 50-54.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği, 07.07.2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmî Gazete.
- Orakçı, Ş. (2021). Exploring the relationships between cognitive flexibility, learner autonomy, and reflective thinking. *Thinking Skills and Creativity*, 41, 100838.
- Özçomak, M.S., & Çebi, K. (2017). İstatistiksel güç analizi: Atatürk üniversitesi iktisadi ve idari bilimler dergisi üzerine bir uygulama. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 31(2), 413-431.
- Phan (2007). An examination of reflective thinking, learning approaches, and self-efficacy beliefs at the university of the South Pacific: *A path analysis approach*, *Educational Psychology*, 27(6), 789- 806.
- Rodgers C. (2002). Defining reflection: another look at John Dewey and reflective thinking. *Teachers College Record*. 104(4), 842-866. <https://doi.org/10.1111/1467-9620.00181>.
- Rowe D.A., & Francis, G.L. (2020). Reflective Thinking: considering the intersection of microcultures in iep planning and implementation. *Teaching Exceptional Children*. 53(1), 4-6. <https://doi.org/10.1177/0040059920952007>.
- Sabekti, A. W., Khoirunnisa, F., Liliasari, L., & Mudzakir, A. (2020). Validating the Indonesian version of reflective thinking questionnaire and investigation of the relationship between pre-service teachers' reflective thinking and academic achievement. *In Companion Proceedings of the 7th South East Asia Design Research International Conference (SEADRIC 2019)* (pp. 138-144). Sanata Dharma University Press, Yogyakarta.
- Saygılı, G., & Tenheldere, S. (2014). Eğitim çalışanlarının yansıtıcı düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 192-202.
- Semerci, Ç. (2007). Öğretmen ve öğretmen adayları için yansıtıcı düşünme eğilimi (YANDE) ölçeğinin geliştirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*,7(3), 1351-1377.
- Semerci, N., & Kılınc, H.H. (2010). İlköğretim birinci kademe ve ikinci kademe öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri (Elazığ ili örneği). *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 9(1).

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (1), 531-550.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (1), 531-550.
Araştırma Makalesi / Research Paper

- Stratton, S. (2021). Population research: convenience sampling strategies. *Prehospital and Disaster Medicine, 36* (4), 373-374. <https://doi.org/10.1177/S1049023X21000649>.
- Şahan, H. H., & Kalkay, İ. (2011, Ekim). Öğretmen Adaylarının Sahip Olduğu Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri. Sözlü Bildiri, *1. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi*, Anadolu Üniversitesi.
- Şahin, A. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenlere göre değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10*(37), 108-119.
- Tekeli, İ. (2016). *Okul öncesi öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Temel, Ş. (2017). *Sınıf öğretmenleri ve sınıf öğretmeni adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Tümkaya, S., & Hurioğlu, İ. (2013). Öğretim elemanlarının yansıtıcı düşünme eğilimleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22*(1), 243-256.
- Yıldırım, Ö., & Gögebakan- Yıldız, D. (2019). Sınıf öğretmeni adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counselling ISSN: 1300-7432, 8*(2), 71-91.
- Yorulmaz, M. (2006). *İlköğretim 1. Kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünmeye ilişkin görüş ve uygulamalarının değerlendirilmesi* (Diyarbakır ili örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elâzığ.
- Yumuşak, G. K. (2015). Öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri ve mesleğe yönelik tutumları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4*(2), 466-481.